

Fordítás angol nyelvről

EURÓPA TANÁCS

Titkos

CPT/Inf (2004) 18

Strasbourg, 2003. november 18.

**JELENTÉS
A MAGYAR KORMÁNY SZÁMÁRA A KÍNZÁS ÉS EMBERTELEN VAGY
MEGALÁZÓ BÁNÁSMÓD VAGY BÜNTETÉSEK MEGELŐZÉSÉRE
LÉTREHOZOTT
EURÓPAI BIZOTTSÁG (CPT) MAGYARORSZÁGI LÁTOGATÁSÁRÓL**

2003. MÁJUS 30. – JÚNIUS 4.

Elfogadva 2003. november 7-én

TARTALOMJEGYZÉK

A CPT jelentését megküldő levél

I. BEVEZETÉS

A. A látogatás időpontja és a küldöttség összetétele

B. A látogatást kiváltó előzetes körülmények

C. Azonnali észrevétel az Egyezmény 8. cikkének 5. bekezdése alapján

II. A LÁTOGATÁS SORÁN MEGÁLLAPÍTOTT TÉNYEK ÉS A JAVASOLT FELLÉPÉS

A. A Belügyminisztérium felügyelete alatt álló intézmények

1. Előzetes megjegyzések
2. Bántalmazás/durva bánásmód
3. Fogvatartási feltételek
  - a. tárgyi feltételek
  - b. napirend
4. Egészségügyi ellátás
5. Egyéb

B. Az Igazságügyi Minisztérium felügyelete alatt lévő intézmények

1. Előzetes megjegyzések
2. Bántalmazás/durva bánásmód
3. Fogvatartási feltételek
  - c. tárgyi feltételek
  - d. napirend
4. Egészségügyi ellátás
5. Egyéb

I. SZÁMÚ FÜGGELÉK

A CPT AJÁNLÁSAINAK, MEGJEGYZÉSEINEK ÉS INFORMÁCIÓKÉRÉSEINEK JEGYZÉKE

II. SZÁMÚ FÜGGELÉK

AZOKNAK A NEMZETI HATÓSÁGOKNAK ÉS SZERVEZETEKNEK A JEGYZÉKE, AMELYEKKEL A CPT KÜLDÖTTSEGE MEGBESZÉLÉSEKET FOLYTATOTT

A CPT jelentést megküldő levél másolata

Strasbourg, 2003. november 18.

Kedves Vókó Úr,

A Kínzás, az Embertelen, vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetés Megelőzéséről szóló Európai Egyezmény 10. cikkének 1. bekezdése alapján, mellékelten megküldöm a Kínzás, az Embertelen, vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetés Megelőzésére létrehozott Európai Bizottság (CPT) által Magyarországon, 2003. május 30. és június 4. között tett látogatása nyomán Magyarország Kormánya számára készített jelentést. A jelentést a CPT 2003. november 3-7. között megtartott 52. ülésén fogadta el.

A CPT felkéri a magyar hatóságokat, hogy három hónapon belül adjanak számára választ, amely Bizottság ajánlásainak megvalósítása érdekében általuk tett intézkedéseket, továbbá a megjegyzéseire és információkérésére adott reagálásukat ismerteti. Az ajánlások, megjegyzések és információkérések felsorolását a jelentés I. számú Függeléke tartalmazza.

A CPT hálás lenne, ha lehetséges, amennyiben az adott válasz magyar nyelvű, angol vagy francia nyelvű fordítást mellékelnének hozzá. Az is igen nagy segítséget jelentene, ha a magyar hatóságok a válasz másolatát számítógéppel olvasható formában eljuttatnák.

Ha akár a CPT jelentésével, akár pedig a további eljárással kapcsolatban bármilyen kérdése van, állok rendelkezésére.

Tisztelettel:

Silvia CASALE
a Kínzás, az Embertelen, vagy Megalázó
Bánásmód vagy Büntetés Megelőzésére
létrehozott Európai Bizottság ELNÖKE

VÓKÓ György úrnak,
ügyész
osztályvezető
a Magyar Köztársaság Legfőbb Ügyészsége
Markó utca 16.
Postafiók 438
H-1372

I. BEVEZETÉS

A. A látogatás időpontja és a küldöttség összetétele

1. A Kínzás, az Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetés Megelőzéséről szóló Európai Egyezmény (a továbbiakban: "Egyezmény") 7. cikke értelmében a CPT küldöttsége látogatást tett Magyarországon 2003. május 30-tól június 4-ig.

2. A látogatást a CPT három tagja, Silvia CASALE, a CPT elnöke és küldöttségvezető, Mario FELICE és Pieter Reinhard STOFFELEN valósította meg. Munkájukban támaszuk volt Wolfgang RAU úr, a CPT Titkárságától, és segítségükre volt Michael LEVY, orvosdoktor, Büntetés-végrehajtási Egészségügyi Szolgálat, Matraville, Új-Dél-Wales (Ausztrália), valamint AMBRÓZY István, HALÁSZ Éva és KARAKAI Gábor (tolmácsok).

B. A látogatást kiváltó előzetes körülmények, a lefolytatott megbeszélések és a tapasztalt együttműködés

3. A látogatás azok közül a látogatások közül való volt, amelyeket a Bizottság "a körülmények által megkövetelt"-nek (az Egyezmény 7. cikkének 1. bekezdése) tartott; fő célja az előzetes fogvatartásban lévők helyzetének megvizsgálása mind a rendőrségen, mind pedig a büntetés-végrehajtási intézetekben, ami a Bizottság komoly aggodalmára adott okot 1994. és 1999. évi magyarországi látogatásai alkalmával. Ezzel kapcsolatban a Bizottság 1999. évi jelentésére a hatóságok által válaszként szolgáltatott információ és a más forrásokból kapott beszámolók azt sugallták, hogy az utóbbi években nem következett be jelentős javulás. Részletesebben: a büntetés-végrehajtási intézetek zsúfoltsága tovább nőtt (v.ö. a 33. bekezdéssel, és azon előzetesen bejelentett terv, hogy elvben megszűnik az a gyakorlat, amely szerint az előzetes letartóztatásban lévőköt rendőrségi fogdáknak tartják, még nem valósult meg (7. bekezdés).

A 2003. évi látogatás is ezzel a háttérrel valósult meg; a Rendőrség Központi Fogdájában, és a Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézet II. Egységében folyamatos, nyomon követő, ellenőrző látogatást, és ugyanezen intézetnek a közelmúltban megnyitott III. egységében, továbbá a Főváros II. és IV. kerületi rendőrkapitányságainál tett első látogatást foglalt magában.

A fent említett intézményekben tett látogatások módot adtak a rendőrségi fogdáknak lévő előzetes fogva tartottak egészségügyi ellátásának, továbbá a rendőrségi fogdáknak lévő előzetes fogvatartottak számára a külvilággal való kapcsolattartási lehetőségek vizsgálatára.

4. Ugyanúgy, mint a CPT korábbi magyarországi látogatásai alkalmával, a küldöttségnek a nemzeti hatóságokkal való találkozási – mind a látogatás elején, mind pedig annak végeztével – a szoros együttműködés szellemében valósultak meg. A CPT hálás a PÁL Tibor politikai államtitkár, Belügyminisztérium, és SOMOGYVÁRI István, közigazgatási államtitkár, Igazságügyi Minisztérium által a küldöttségnek szentelt időért. Gyümölcsöző megbeszélések folytak TARI Ferenc, helyettes államtitkárral, Igazságügyi Minisztérium, BÖKÖNYI Istvánnal, a büntetés-végrehajtás országos parancsnokával, HATALA Józseffel, az országos rendőrfőkapitány helyettesével és más hivatalos vezető személyiségekkel. Ezen kívül, a küldöttség hasznos beszélgetéseket folytatott POLT Péter legfőbb ügyésszel, TAKÁCS Alberttel, az állampolgári jogok országgyűlési biztosának általános helyettesével.

A CPT szeretné kiemelni azt a segítséget és tájékoztatást, amelyet mind a látogatás során, mind pedig azt követően kapott VÓKÓ György úr bizottsági összekötőtől, a Legfőbb Ügyészség osztályvezetőjétől.

A látogatás kezdetén a küldöttség találkozott a Magyar Helsinki Bizottság képviselőivel is.

5. Egy kivétellel, a küldöttség mind országos, mind helyi szinten kiváló együttműködésben részesült a hatóságok részéről. Valamennyi felkeresett fogvatartási helyre azonnali bejutást biztosítottak számára, és a feladata ellátásához szükséges minden információval ellátták. A Rendőrség Központi Fogdájában azonban az ügyeletes orvos, akinek úgy tűnt, nem volt tudomása arról, hogy az Egyezmény arra kötelezi a Részes Államokat, hogy adják át a Bizottság számára a rendelkezésükre álló azon tájékoztatást – köztük az orvosi jellegűt – amely feladata ellátásához szükséges (lásd az Egyezmény 8. cikke 2. bekezdésének d) pontját), először megtagadta az orvosi dokumentációhoz való hozzáférést. Végül az összekötő hatékony fellépése révén került megoldásra, és a küldöttség azután teljes körű hozzáférést kapott a szükséges orvosi adatokhoz. A zavaró esemény világossá teszi, hogy a Tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy minden érintett hatóság, köztük a fogva tartási helyek egészségügyi személyi állományának részletes tájékoztatást kell kapniuk a CPT hatásköri szabályairól és a Bizottsággal szembeni kötelezettségeiről.

C. Azonnali észrevétel az Egyezmény 8. cikkének 5. bekezdése alapján

6. A látogatás végeztével megtartott beszélgetésen a küldöttség azonnali észrevételt tett az Egyezmény 8. cikkének 5. bekezdése alapján a Budapesti Előzetes Ház III. egységére vonatkozóan, ahol a küldöttség két olyan zárkát látogatott meg, amelyek ablakai elé plexiüveg ellenzőt szereltek. Ezek az eszközök még súlyosították az intézet standard zárkáiban már amúgy is uralkodó fojtott, levegőtlen feltételeket, és a meleg és a levegőtlen körülmények a két zárkában elviselhetetlen szintet ért el. A küldöttség kérte, hogy a meglévő plexiüveg ellenzőket haladéktalanul távolítsanak el. A 2003. július 4-i levélben a magyar hatóságok igazolták, hogy a beszélgetéstől számított egy héten belül a fent említett ellenzőket eltávolították. A CPT üdvözli ezt az azonnali és pozitív reagálást a küldöttsége által tett azonnali észrevételre.

II. A LÁTOGATÁS SORÁN MEGÁLLAPÍTOTT TÉNYEK ÉS A JAVASOLT FELLÉPÉS

C. A Belügyminisztérium felügyelete alatt álló intézmények

6. Előzetes megjegyzések

7. A 2003. évi látogatás idején még mindig általános volt, hogy előzetes letartóztatásban rendőrségi létesítményekben tartottak személyeket, gyakran többhónapos időtartamban. A küldöttségnek adott tájékoztatás azonban azt érzékeltette, hogy az ilyen fogvatartottak száma a közelmúltban csökkent, az előzetes fogva tartottak által látszólag a rendőrségi fogdáknak töltött időtartamhoz hasonlóan.

Az előzetes fogvatartásban lévőket elvben nem kívánatos rendőrségi zárkáknak elhelyezni. Ez a gyakorlat még kevésbé megfelelő, ha figyelembe vesszük, hogy a rendvédelmi szervek

fogvatartó helyiségei gyakran nem alkalmasak hosszú időtartamú elhelyezésre; ezt ismételtén igazolódott a 2003. évi látogatás során is.

Különösen sajnálatos ezzel kapcsolatban, hogy az új büntetőeljárás törvény (vagyis a XIX. törvény*/ 135. §-ának hatálybalépése, amely szerint az előzetes fogva tartást, szabályként, előzetes házakban kell végrehajtani, 2003. januárjától (mint 1999-ben bejelentették), 2005. januárjára halasztották. Ennek legfőbb oka kétségtelenül elégséges további elhelyezési lehetőség biztosításának hiánya a büntetés-végrehajtási férőhely-állományban (v. ö. a 33. bekezdéssel). **A CPT bízik abban, hogy a magyar hatóságok mielőbb konkrét lépéseket tesznek annak biztosítására, hogy a fent említett rendelkezés hatálybaléptetése a továbbiakban ne halasztódjék.**

Ezzel kapcsolatban a Bizottság megismételni kívánja azt az ajánlását is, amely szerint megfelelő intézkedéseket kell hozni annak biztosítására, hogy a IX. számú törvény 135. §-ának (2) bekezdése által biztosított azon lehetőséget, hogy rendőrségi fogdáknak helyezték el az előzetes letartóztatásban lévőket (vagyis mindösszesen legfeljebb 60 napig) csak kivételes esetekben vegyék igénybe (ami egyébként a törvény egyértelmű szándéka is).

8. A küldöttség által kapott tájékoztatásból egyértelmű, hogy egyes meglévő rendőrségi fogdákat a rendőrség továbbra is előzetes fogvatartásban lévőket elhelyezésére^{1/}, vagy a büntetés-végrehajtási szolgálathoz történő átszállításra fogja használni. Mindkét esetben kívánatos, hogy középtávú célkitűzés legyen annak biztosítása, hogy ezekben a fogdáknak az előzetes fogvatartásban lévőket számára biztosított fogvatartási feltételek egyenlő/azonos színvonalúak legyenek az általános előzetes házakban lévő fogvatartási feltételekkel.

7. Bántalmazás

9. A küldöttség nem kapott a felkeresett rendőrségi fogdáknak dolgozó fogvatartási személyi állomány által elkövetett bántalmazásra vonatkozó állítást. Összességében a személyi állomány-fogvatartott viszony különösebb feszültségtől mentesnek tűnt valamennyi fogdában, a személyi állomány egyes tagjaira vonatkozóan fogvatartottak pozitív megjegyzéseket tettek.

A kedvező általános kép ellenére azonban, a IV. kerületi Rendőrkapitányságon megkérdezett előzetes fogvatartásban lévő elpanaszolta, hogy két alkalommal megbilincselte kézzel, és a kísérő rendőrtiszt által tartott vezetőeszközhöz kötve kellett átmennie az utcán a szomszédos ügyészségre. **A szabadságától megfosztott személyt ilyen módon a nyilvánosság számára láthatóvá tenni egyértelműen megalázó, és következképpen helyes lenne megalázónak tekinteni.**

10. Ehhez hozzá kell tenni, hogy a fogva tartottakkal folytatott beszélgetések során összegyűjtött információból mintha az tűnne ki, hogy átszállításuk kilátásba helyezését - a rendőrségi kihallgatás befejezése után - előzetes házakba (ahol a feltételeket észrevehetően kevésbé keménynek mondták, mint a rendőrségi fogdáknak), a előnyös ajánlat tételével történő ösztönzőként használták fogvatartottaktól történő információszerzéshez. **A CPT véleménye szerint ez az eljárás nem fogadható el.**

---

^{1/} / A XIX. törvény 135. §-ának (2) bekezdése folytán.

11. A küldöttség megállapította, hogy a IV. kerületi Rendőrkapitányságon a személyi állomány nyíltan viselt gumibotot és/vagy könnygáz –dobozokat a fogvatartási körletekben. A személyi állomány és a fogvatartottak közötti pozitív kapcsolatok előmozdítása érdekében, **a CPT úgy véli, kívánatos, hogy a fogva tartó személyzet a rendőrségi fogdáiban ne viseljen ilyen eszközöket megszokásból a fogva tartási körletekben; ha a fogva tartó személyi állomány szükségesnek véli, hogy gumibotot vagy gázflakonokkal legyen felszerelve különleges, és egyértelműen meghatározott körülmények között, az adott eszközöket a láthatás elől kívánatos elrejtetni.**

3. Fogvatartási feltételek

a. tárgyi feltételek

12. A Rendőrség Központi Fogdája egy épület-együttesben található, amely magában foglalja a Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézet II. Egységét is. 151 előzetes letartóztatásban lévő személlyel, (köztük számos nővel és fiatalkorúval), és körülbelül mintegy 6 őrizetessel (“72 órára fogva tartásban lévő”-vel), a látogatás időpontjában az intézet 208 férőhelyes hivatalos befogadóképességénél alacsonyabb létszámmal működött. A CPT-nek a létesítményben tett korábbi, 1994. és 1999. évi látogatásaival azonos módon, a bennlakók nagy többségét kettesével helyezték el a 6 és 8 m² közötti alapterületű zárkákban.

13. Az 1999. évi jelentésre adott válaszukban a magyar hatóságok kijelentették, hogy a főváros rendőrségi fogdáiban a fogva tartási feltételek “folyamatosan közelednek a nemzetközi standardokat” (v. ö. CPT/Inf (2001) 3, 15. oldal). Ezzel kapcsolatban komoly javulás látható a Rendőrség Központi Fogdáiban a tárgyi feltételek tekintetében. Ez a megállapítás vonatkozik a közösségi higiéniai helyiségek felújítására, új központi ételmezési szolgáltató konyha felszerelésére, a világítási rendszer nagyjavítására a folyosókon és a fűtési rendszer javítására.

Emellett azonban az 1994-ben és 1999-ben bírált egyes hiányosságok (gyér természetes megvilágítás és gyöngye szellőzés a fogvatartási körletekben) még mindig nem szűnt meg, és a küldöttség számos panaszt hallott a fogvatartottaktól ezzel kapcsolatban. Sőt, számos zárkában a tisztaság színvonala sok kívánnivalót hagy maga után.

14. A II. kerületi Rendőr-kapitányság-on 9 zárka volt (7.5-től 12.5 m² alapterülettel, 1-3 személy elhelyezésére) mindösszesen 20 személy elhelyezésére alkalmas, hivatalos befogadóképességgel. A zárkák berendezése ágybetétekkel fedett, keskeny faágyakra szorított, ahol az ágybetétek sokkal szélesebbek voltak, mint az ágyak. Következésképpen, nyilvánvalóan nem volt szokatlan a fogva tartottak számára, hogy éjszaka leestek a padlóra.

A IV. kerületi Rendőr-kapitányság-on 5 zárka (6-tól 11 m² alapterülettel, 1-3 személy elhelyezésére) volt előzetes letartóztatásban lévők számára, és a látogatás időpontjában 7 ilyen személy tartottak ott, a 9 személyes hivatalos befogadóképességhez képest. A fogvatartottak ágybetétekkel és takarókkal ellátott fafelületeken aludtak. Az egyedüli egyéb zárkaberendezés néhány polcból állt.

Mindkét rendőr-kapitányságon a zárkákban kicsiny ablakok/nyílások voltak (sűrű, és gyakran piszkos rácsozattal ellátva), amelyek jóformán nem tették lehetővé a természetes fény és a

friss levegő bejutását. Tekintettel a megfelelő szellőzés hiányára, a zárkán belüli hőmérséklet a látogatás időpontjában elérte a 29-32 C°-ot, és a legtöbb fogvatartott csak alsóneműben volt öltözve a zárkájában. A bennlakók azt mondták a küldöttségnek, hogy szolgálatban lévő személyi állomány jóindulatától függően, a zárkaajtók tolóablakait a nap bizonyos időszakasaiban nyitva tartották, a levegő mozgásának javítása végett.

15. A küldöttség által összegyűjtött információból az tűnt ki, hogy a felkeresett létesítmények hivatalos befogadóképességét általában megtartották. Mindemellett, **a 8 m²-nél kisebb alapterületű zárkákat (amint ez a Rendőrség Központi Fogdájának sok zárkájában a helyzet) nem kívánatos egynél több előzetes fogvatartásban lévő személy elhelyezésére használni (az olyan rendkívüli esetek kivételével, amikor a fogva tartott szempontjából nem kívánatos egyedül hagyni), a 11 m² alapterületű zárkát pedig (mint a IV. kerületi Rendőr-kapitányságon volt látható) kettőnél több elhelyezésére nem.**

16. A Rendőrség Központi Fogdájában lévő néhány zárka kivételével, a három intézmény nem volt ellátva integrált higiéniai felszerelésekkel. A közösségi higiéniai helyiségeket illetően (amelyek mosdókagylóból, illemhelyből és tusolókból álltak) – azok egészségben véve – elfogadható (IV. kerületi Rendőr-kapitányság) vagy akár jó színvonalúak voltak (a Rendőrség Központi Fogdája). A II. Kerületi Rendőr-kapitányságon lévők azonban igen piszkosak voltak.

A három létesítményben a fogvatartottak arra panaszkodtak, hogy igen nehéz illemhelyre jutni, és nyilvánvalóan általános gyakorlat volt éjszaka számukra, hogy műanyag palackokba vagy vödörbe vizeljenek. Ez egyébként az illetékes ügyész által készített felügyeleti naplóban is megemlítésre került.

A pozitív oldal az, hogy a bentlakók naponta tussolhattak, és elégséges volt a melegvíz ellátás.

17. **A CPT bízik abban, hogy a magyar hatóságok intézkedni fognak a fogvatartási feltételek további javítása érdekében a Rendőrség Központi Fogdájában, a 13. és a 15. bekezdésekben írt észrevételek tükrében.**

A Bizottság ajánlást tesz arra, hogy sürgős intézkedéseket foganatosítsanak a II. és IV. kerületi Rendőr-kapitányságokon a természetes fényhez és szellőzéshez jutás javítása érdekében. Első lépésként kívánatos a fogvatartó személyi állományt a zárkaajtók tolóajtójának nyitva tartására utasítani a meleg időjárás időtartamában. Az ablakrácsot illetően, azt kívánatos tisztán tartani, és, ha szükséges, kevésbé sűrű eszközökre kicserélni.

Különösen a II. kerületi Rendőr-kapitányságot illetően, kívánatos az előzetes fogvatartásban lévők alvó-alkalmatosságait javítani, és lépéseket tenni annak biztosítására, hogy a higiéniai helyiségeket tisztán tartsák.

Végezetül, a felkeresett létesítmények tekintetében a CPT azt az ajánlást teszi, hogy a fogvatartó személyi állomány nappal vagy éjszaka mindenkor tegye lehetővé a WC-re jutást, kivéve, ha – rendkívüli esetekben - elsőrendű fontosságú biztonsági megfontolások mást tesznek szükségessé.

b. napirend

18. A korábbi látogatások során tapasztaltakkal azonos módon, egyik rendőrségi létesítmény sem biztosított az előzetes fogvatartásban lévő személyek számára megfelelő napirendet. Az ilyen bentlakók minden idejüket zárkájukba bezárva töltötték, kevés olyan dologgal, ami az idejüket kitöltötte. Munka gyakorlatilag nem áll rendelkezésre, és nincs sporttevékenység, vagy könyvtári szolgáltatás. Még a rendszeres, napi egyórás rendszeres külső testmozgást sem biztosították minden létesítményben, és az ilyen testmozgáshoz specifikus lehetőség vagy nem volt (ilyen a IV. kerületi Rendőr-kapitányság), vagy nyomasztó kialakítású és túlságosan kicsi a tényleges testi erő kifejtésre. A három intézményben fogva tartott személyek arra is panaszkodtak, hogy nem jutnak megfelelően TV-hez, mert zárkájukban nincsenek konnektorok (az elem-működtetésű TV-készülékek használata azonban engedélyezve volt).

A napirend nem megfelelő voltához a külvilággal való kapcsolattartásnak a fogvatartottak számára nem megfelelő megoldása társult (v. ö. a 26. bekezdéssel).

19. Elvi jelleggel, kívánatos, hogy minden fogvatartott – fogvatartási helyétől, a fogvatartásáért felelős hatóságtól, és az ellene indított eljárás állásától függetlenül – a nap ésszerű részét zárkán kívül tölthesse, különböző jellegű, értelmes tevékenységet folytatva. Igen kétséges, különösen a két felkeresett kerületi rendőrkapitányság tekintetében, hogy lehetséges-e ezt a követelményt teljesíteni a vonatkozó helyiségek miatti szűkös anyagi körülmények okán.

Mindaddig, amíg a rendőrségi fogdákat Magyarországon továbbra is használják előzetes letartóztatásban lévők elhelyezésére, **a CPT-nek az ilyen fogvatartottak napirendjére vonatkozó ajánlásai továbbra is érvényesek maradnak, nevezetesen:**

- **biztosításuk, hogy a rendőrségi fogdáknak elhelyezett minden előzetes letartóztatásban lévő személy számára tegyék lehetővé minden nap a legalább egy óra szabad levegőn való testmozgást;**
- **biztosítsanak valamilyen formában elfoglaltságokat a rendőrségi fogdáknak lévő előzetes letartóztatásban lévő személyek számára.**

Ez utóbbi vonatkozásban **a Bizottság felkéri a magyar hatóságokat, hogy keressenek módokat a fogva tartottak érintkezési lehetőségeinek javítására – lehetőleg a zárkáikon kívül, vagy ha az nem megvalósítható, a zárkákon belül (természetesen, annak a biztonsági kockázatnak az értékelése, amelyet az egyes fogvatartottak jelenthetnek, és a nyomozás érdekeinek mérlegelése fenntartásával).**

Általánosabban, **kellően kívánatos tekintettel lenni a magyarul nem beszélő fogvatartottaknak olyan fogvatartott-társakkal közös zárkába helyezésére, akikkel kommunikálni tudnak.**

Ideális esetben, azokat a zárkákat, amelyeket továbbra is előzetes letartóztatásban lévő személyek elhelyezésére fognak használni, kívánatos, hogy konnektorokkal lássanak el annak lehetővé tétele érdekében, hogy a fogvatartottak megfelelő feltételek mellett TV készüléket működtessenek. Ha szükséges, a megfelelő szabályokat és előírásokat kívánatos módosítani.

4. Egészségügyi ellátás

20. Az egészségügyi ellátási rendszer a rendőrségi fogdáknak alapvetően változatlan (v. ö. a CPT/Inf (2001 2) 22-25. bekezdéseivel). Az egészségügyi ellátást a Rendőrség Központi Fogdájában rendőrorvosok biztosították, akiket szakképzett ápolónők csapata segített, 24 órás szolgálatot ellátva. A két rendőrkapitányságot hetente többször rendőrorvos látogatta, és azt mondták, hogy külső konzultánshoz és a szakkórházi ellátáshoz való jutás nem okozott problémát.

A három intézményben azonban a fogva tartottak azt állították, hogy a rendőrorvosok által nyújtott ellátás minősége gyöngé; sőt, egyes rendőrorvosok állítólag elutasító magatartást tanúsítottak a fogvatartottak egészségi gondjai iránt. Több panasz elhangzott a fogászati ellátáshoz jutásra történő hosszú várakozási időre is. **A CPT szeretne magyarázatot kapni a magyar hatóságoktól ezekre vonatkozóan.**

21. A II. és IV. kerületi Rendőrkapitányságokra újonnan érkezett fogvatartottak orvosi állapotfelmérése-t (a többi budapesti kerületi rendőrkapitánysághoz hasonlóan) a Rendőrség Központi Fogdájában végezték el.

Az első (befogadáskor történő) orvosi állapotfelmérés részeként a nyilvántartásba vett sérüléseket illetően, a küldöttség azt a tájékoztatást kapta, hogy Magyarországon a rendőrorvosoknak közvetlenül az illetékes ügyészt kell értesíteniük (vagyis anélkül, hogy az ügyet először a rendőrségi fogda parancsnokának jelentenék), amikor bármely olyan sérülést tapasztalnak az újonnan érkező fogvatartotton, amely bántalmazásra vonatkozó állításokra utal. **A CPT szeretne megerősítést kapni arra vonatkozóan, hogy valóban ez-e a helyzet, továbbá szeretné megkapni azoknak a megfelelő rendelkezéseknek/utasításoknak a másolatát, amelyek ezt a kötelezettséget a rendőrorvosokra róják. Továbbá, a CPT bízik abban, hogy a rendőrorvosok maradéktalanul teljesíteni fogják a fent említett követelményt.**

A küldöttség által kapott információ azt sugallja, hogy az előzetes letartóztatásban lévő személyek olyan fertőző betegségek tekintetében történő szűrése, mint például a TBC és a hepatitis sok kívánnivalót hagy maga után, és úgy tűnt, hogy a HIV szűrés nem vehető igénybe. Mindez nagyon aggasztó, mivel az ilyen személyek igen hosszú időtartamot tölthetnek Magyarországon rendőrségi fogdáknak (v.ö. a 7. bekezdéssel). Továbbá, a rendőregészségügyi szolgálat igen kis erőfeszítést tett a mentális egészségügyi problémák értékelése, és a kábítószerfüggő fogvatartottak kezelésének és a számukra történő tanácsadás tekintetében (ide értve a detoxikálás kérdéseit is).

A CPT véleménye szerint a rendőrségi fogdáknak elhelyezett előzetes fogvatartásban lévő személyek tekintetében alkalmazott szűréseknek a rendes előzetes házakban követettekkel azonosaknak kívánatos lenniük.

Következésképpen, **a CPT azt az ajánlást teszi, hogy a magyar hatóságok a fenti észrevételek szem előtt tartásával vizsgálják felül a rendőrségi fogdáknak elhelyezett előzetes fogvatartásban lévők egészségügyi szűrését.**

22. A CPT-t aggasztja az orvosi dokumentáció minősége a felkeresett rendőrségi fogdáknak. A konkrét fogvatartottakra vonatkozó orvosi információt tartalmazott, többek között a *Befogadáskor készített Orvosi Szakvélemény* (vagyis a megérkezéskor elvégzett orvosi vizsgálat eredményei) és a különböző nyilvántartásokban az orvosi vizsgálatokra, előírásokra, laboratóriumi eredményekre és a külső mentőszolgálat igénybevételére vonatkozóan tett

időrendes bejegyzések. A fogvatartott másik intézetbe (például másik rendőrségi fogdába vagy Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézetba) történő átszállítása esetén igen nehéz volt, ha nem lehetetlen, nyomon követni a fogva tartott körelőzményét, tekintettel arra, hogy arról csak a fent említett nyilvántartásokban volt bejegyzés, és nem egyéni orvosi dossziében.

A CPT azt az ajánlást teszi, hogy rendőrségi fogdában elhelyezett minden egyes előzetes fogvatartásban lévő személyről állítsanak össze személyes orvosi kartotékot (amely mind diagnosztikai tájékoztatást, mind pedig a személy állapotának folyamatos, továbbá minden rajta elvégzett speciális vizsgálatnak a bejegyzését tartalmazza). Ez többek között annál hatékonyabbá tenné a betegre vonatkozó egészségügyi információ átadását, mint amilyenek az most látszik. **Elvben kívánatos, hogy az orvosi kartoték mindenkor kísérje a fogvatartottakat, amikor másik fogvatartási intézménybe, vagy külső gyógyintézetbe szállítják át őket.**

23. Áttérve a rendőrtiszteknek az orvosi vizsgálatkor történő jelenlété-re, a CPT már 1994-ben és 1999-ben is hangsúlyozta, hogy fontos, hogy a rendőrségi létesítményekben lévő személyek minden orvosi vizsgálatát úgy végezzék el, hogy azt rendőrtisztek ne lássák – hacsak az érintett orvos egyedi esetben mást nem kér – és ne is lássák. A 2003. évi látogatás során kapott tájékoztatás egyértelműen azt mutatta, hogy ez a követelmény még mindig nem teljesült, bár a magyar hatóságok azt állítják, hogy “a rendőrorvosok minden tőlük telhetőt megtesznek” ebben a vonatkozásban (v. ö. CPT/Inf(2001)3, 10. oldal). **A CPT bízik abban, hogy a hatóságok meg fogják tenni a megfelelő intézkedéseket a korábbi látogatásokról készült jelentésekben erre vonatkozóan tett ajánlás maradéktalan teljesítése érdekében. A Bizottság arra vonatkozóan is megerősítést szeretne kapni, hogy a meglévő szabályozás nem tartalmaz az ajánlás teljesítését gátló rendelkezést.**

24. Az 1999. évi látogatásról készített jelentésbe a CPT bírálta, hogy a rendőrtisztek hozzáfértek az orvosi adatokhoz. A 2003-ban látogatást tett küldöttség ismételen talált olyan gyakorlatot, amely az orvosi titoktartás elvének botrányos megsértése volt. Például, a Rendőrség Központi Fogdájában az ügyeletes orvos rutinszerűen, lezáratlanul adta át az érintett fogvatartottat kísérő rendőrtiszt(ek)nek a *Befogadáskor készített Orvosi Szakvélemény-t* (v. ö. a 22. bekezdéssel); továbbá, a szakvéleményt a későbbiekben a fogvatartott általános adminisztratív iratanyagához csatolták, amelyhez mind a fogvatartó személyi állomány, mind pedig a nyomozók hozzáfértek.

A CPT azt az ajánlást teszi, hogy tegyenek lépéseket annak biztosítására, hogy a rendőrségi fogdában elhelyezett fogvatartottakra vonatkozó orvosi adatot a szigorú titoktartás biztosításával kezeljenek.

25. A CPT-t a magyar hatóságok arról tájékoztatták, hogy – főképpen költségvetési okok miatt – a fogvatartottaknak történő gyógyszerbeadást továbbra is egészségügyi képesítéssel nem rendelkező személyi állomány végezte a Budapesti Központi Rendőrségi Fogda, az ország többi részében pedig a megyei rendőr-főkapitányságok szintje alatti minden rendőrségi fogdában ².

A CPT felkéri a magyar hatóságokat arra, hogy vizsgálják felül állásfoglalásukat az ügyben. Ideális esetben a (házon belüli orvosi ellátás nélküli) rendőrségi fogdában kívánatos, hogy az előzetes fogvatartásban lévő személyeket naponta ápoló(nő) látogassa. Kívánatos, hogy az ápoló(nő) a rendelt gyógyszerek előkészítésén és kiosztásán

---

² / V ö. CPT/Inf (2001) 3. 20. oldal és az Országos Rendőr-főkapitányság által kibocsátott 12/2001. (IV.4.) utasítás a CPT ajánlásainak végrehajtásáról.

kívül a fogvatartott személyektől átvegye az orvosi vizsgálat iránti kéréseket, ellenőrizze az intézmény gyógyszerkészletét, és kezelje az orvosi kartonokat (az orvosi titoktartás biztosításával):

5. Egyéb

26. Már volt szó a rendőrségi fogdákból elhelyezett előzetes letartóztatásban lévő személyek által a külvilággal való jó kapcsolattartás-ban általuk tapasztalt nehézségekről (v. ö. a 18. bekezdéssel). Szabályként, az érintett személy havonta két alkalommal részesülhet 30 perces látogatásban (vagy egy órás látogatásban), az ügyel foglalkozó nyomozó hivatalában és jelenlétében. Az ügyel foglalkozó nyomozó további látogatásokat is engedélyezhet; úgy tűnik azonban, hogy ezek a látogatások ritkán fordulnak elő. A CPT véleménye szerint, a havi egyórás látogatási idő nem elégséges ahhoz, hogy a személyek megfelelő kapcsolatokat tudjanak fenntartani a külvilággal. **Kívánatos, hogy a cél minden héten legalább 30 perc időtartamú látogatás biztosítása legyen.**

A II. és a IV. kerületi Rendőrkapitányságokon fogvatartottak számára engedélyezték, hogy hozzátartozóikkal hetente 5 percnyi időtartamban telefonbeszélgetést folytassanak. Ezzel szemben, a Rendőrség Központi Fogdájában az előzetes letartóztatásban lévők gyakorlatilag sohasem részesültek ebben a lehetőségben. Sőt, valamennyi felkeresett intézményben a fogvatartottak azt állították, hogy a bejövő leveleket gyakran jelentős késéssel kapják meg – és a kimenő leveleket címzettjüknek jelentős késéssel továbbítják (nyilvánvalóan a levelezésnek az illetékes nyomozó általi rutin-cenzúrázása miatt).

A CPT ajánlást tesz komoly erőfeszítések megvalósítására a rendőrségi fogdákból elhelyezett előzetes fogvatartottak számára a külvilággal való kapcsolataik tekintetében számukra biztosított lehetőségek javítására, a fenti észrevétel szem előtt tartásával; ezzel összefüggésben a hatóságoknak különösen érzékenyeknek kívánatos lenniük a külföldi állampolgárok külföldön élő hozzátartozóival való kapcsolattartásban tapasztalt nehézségeire.

A nyomozókra a családi látogatások felügyeletével, és a fogvatartottak levelezésének cenzúrázásával kapcsolatos nyomás csökkentése érdekében, **megfontolandó a mostani általános jellegű eljárásnak az egyes konkrét esetek szerinti eljárással való felváltása. A jelenleg a nyomozók által ellátott –még mindig szükségesnek tartott - bizonyos ellenőrzési feladatokat – esetleg mégis átvehetné a nyomozókon kívüli személyi állomány (például az őrszemélyzet, aki napi kapcsolatban van az érintett fogvatartottakkal).**

27. A három intézményben megoldották a védővel való bizalmas telefonkontaktust. A küldöttségnek azonban az egyik nyomozó azt mondta, hogy ő mindig elolvasná az előzetes fogvatartásban lévők védőikhez írt leveleit. Ez a gyakorlat, ha valóban létezik, elfogadhatatlan. **A CPT tisztázó magyarázatot szeretne kapni erről.**

28. A személyi állomány-nyal kapcsolatban, a Rendőrség Központi Fogdájában, a küldöttség a fogvatartottaktól azt a kevésbé hihető állítást hallotta, hogy a személyi állomány bizonyos tagjai előnyöket (cigarettát, kávé, stb.) fogadna el, vagy kérne, többlet-telefonbeszélgetések elintézéséért, üzenet-átadásért, sőt, alkohol behozatalért cserében – vagy általánosabban fogalmazva – a fogvatartottak kéréseinek teljesítéséért.

Ebben a tekintetében a CPT hangsúlyozni kívánja, hogy az a kapcsolat, amely kihasználja, vagy tágran értelmezve kihasználja a szabadságuktól köztahóság által megfosztott személyeket, egyértelműen elfogadhatatlan. Főképpen, fogvatartottak jogainak gyakorlása, és előjogok megszerzése sohasem függhet a személyi állomány számára felkínált előnyöktől, vagy elfogadhatatlan szolgáltatások nyújtásától. Ez az eljárási mód a hatalommal való visszaéléshez vezet, és komolyan foglalkozni kell vele.

A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a magyar hatóságok hozzák a személyi állomány mind vezető, mind pedig beosztott tagjai tudomására azt a felhívást, hogy a fogvatartottaktól előnyök elfogadása vagy kérése elfogadhatatlan, és súlyos szankciókat von maga után; ezt a felhívást a kívánatos időközönként, megfelelő formában kívánatos megismételni.

29. A kerületi ügyészek számára hivatalosan előírják, hogy minden rendőrségi fogdában (és büntetés-végrehajtási intézetben) kéthetenként legalább egy alkalommal végezzenek vizsgálat-ot.^{3/} A 203. évi látogatás során a CPT küldöttsége kissé részletesebben vizsgálta meg a Rendőrség Központi Fogdájában és a II. kerületi Rendőr-kapitányságon lévő ügyészi vizsgálati naplókát, és a Legfőbb Ügyészség által rendelkezésre bocsátott egyéb megfelelő dokumentációt (pl. a tematikus vizsgálatokról készített jelentéseket). Az összegyűjtött információ tükrében a CPT elismeréssel szól a magyar hatóságok által ezen a területen tanúsított lelkiismeretes hozzáállásáról; a fogvatartási helyek ügyészi ellenőrzése Magyarországon rendelkezik azzal a lehetőséggel, hogy jelentősen hozzájáruljon a bántalmazás/durva bánásmód megelőzéséhez, és általánosabban fogalmazva, a kielégítő fogvatartási körülmények biztosításához.

30. A két kerületi rendőrkapitányságon a fogvatartási nyilvántartások-nak a küldöttség általi megvizsgálása azt mutatta, hogy még van mit javítani ezen a területen. Különösen, a fogvatartott személyekről kézzel vezetett naplók igen megnehezítik a fogvatartottaknak meghatározott időtartam alatt történő mozgatásáról tiszta kép kialakítását (köztük az olyan személyekét, akik az adott rendőrkapitányság felelőssége alatt állnak, de máshol tartják őket fogva, például helyhiány miatt). Ez a körülmény nagymértékben gátolhatja a fogvatartásnak a létesítmények vezetői és a felügyeletet ellátó ügyészek (továbbá más ellenőrző szervezetek) általi megfelelő ellenőrzését. **A CPT ezért felkéri a magyar hatóságokat, vizsgálják felül azt a módot, ahogyan a II. és IV. kerületi Rendőrkapitányságokon a fogvatartást naplózzák/nyilvántartják.**

31. Ugyanúgy, mint a múltban, (v. ö. CPT/Inf (96)5, 56. bekezdés) az előzetes letartóztatásban lévő személyek még visszatérhetnek a büntetés-végrehajtási intézetből a rendőrségi fogdába további nyomozómunka végett, azonban csak a bíróság/ügyész kifejezett engedélyével.

Ebben a tekintetben a CPT ismételten hangsúlyozni kívánja, hogy a bántalmazás/durva bánásmód és a megfélemlítés megelőzésének szempontjából sokkal kívánatosabb lenne, hogy az Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézetbe átszállított személyek rendőrtisztek általi további kihallgatása inkább a büntetés-végrehajtási intézetben/előzetes házban történjen, mint a rendőrség helyiségeiben. **Az Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézetben lévő személyeknek rendőrségi fogdába történő visszaszállítását, bármilyen okból, csak akkor lenne kívánatos kérni és engedélyezni, amikor az szigorúan elkerülhetetlen. Az is teljesen magától értetődő, hogy azon kivételes körülmények mellett, amikor az előzetes**

---

^{3/} / A Legfőbb ügyész helyettese által kibocsátott 3/2000 (Ü. K. 12.) LÜ h. nyomán.

letartóztatásban lévő személyt visszaszállítják a rendőrségi fogdába, részesülhessen a korábbi látogatási jelentésekben már írt jogokban (különösen a védőhöz és az orvoshoz jutáshoz való jogban). A rendőrségi fogdából büntetés-végrehajtási intézetbe/előzetes házba visszatérő előzetes letartóztatásban lévőket kívánatos, hogy mindig orvos vizsgálja meg. Végezetül, az a tényt, hogy a fogvatartottat rendőrségi fogdába szállították vissza, kellően nyilván kell tartani, mind az érintett büntetés-végrehajtási intézetben, mind pedig a megfelelő rendőrségi fogdában.

D. Az Igazságügyi Minisztérium felügyelete alatt lévő intézmények

1. Előzetes megjegyzések

32. 2003. évi látogatása során, a CPT küldöttsége meglátogatta a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézet II. egységét (amelyet – az I. egységgel együtt – már 1994-ben és 1999-ben is felkeresett), valamint a létesítmény új, III. egységét. Az új egység épületét, amelyet eredetileg munkásszállásnak terveztek, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága 1996-ban vásárolta meg, és büntetés-végrehajtási létesítményé/Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézeté alakította át.

A Budapesti Központi Fogda jelenlegi összes hivatalos befogadó-képessége 1018 fő (az 1999. évi 379-hez viszonyítva), a látogatás időpontjában az intézményben 1797 fogvatartott volt, akiknek nagy többsége (vagyis 80%-a) előzetesben volt. A II. és III. egységek fogvatartotti létszáma megfelelően 428 volt (237 fős befogadóképességhez viszonyítva) és 1116 (628 fős befogadóképességhez viszonyítva). Az előzetes letartóztatásban lévő fogvatartottakon kívül, a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézetben kis számú elítélt fogvatartottat, (akiket főként belső munkákra alkalmazta) és átszállításra váró fogvatartottakat is elhelyeztek. A női fogvatartottakat (a látogatás időpontjában 79-et) a II. számú egységben helyezték el.

A III. számú egység működésbe lépésével, a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézet teljes betöltöttségi szintje az 1999. évi 236%-ról a 2003. évi látogatás időpontjára 177%-ra esett vissza, ami hozzájárult a II. számú egység anyagi fogvatartási feltételeinek általános javulásához. Ezzel szemben, az előzetes fogvatartásban lévők tevékenységeit illetően a helyzet továbbra is súlyosan elégtelen.

33. A zsúfoltság továbbra is az egyik legnagyobb kihívás, amellyel a magyar büntetés-végrehajtási rendszer szembenéz. Az 1999. évi és a 2003. évi látogatások között, a magyarországi büntetés-végrehajtási népesség 15.202-ről 17.506-ra nőtt; ugyanezen időszak alatt, a büntetés-végrehajtás teljes férőhely-kapacitása szintén nőtt, ám kisebb arányban, mint a büntetés-végrehajtási népességszám (jelesül 10.068-ról 11.163-ra). Következésképpen, a betöltöttségi mutató a büntetés-végrehajtási férőhelyek tekintetében 151%-ról 157%-ra emelkedett.

A zsúfoltság kérdésének megoldása végett, a magyar hatóságok több szálon futó stratégiát fogalmaztak meg, amely magában foglalja többek között a büntetés-végrehajtási férőhely-állomány folyamatos növelését és felújítását/feljavítását, az előzetes fogvatartással kapcsolatos hatályos jog és gyakorlat felülvizsgálatát (pl. az előzetes letartóztatás leghosszabb időtartamának bevezetése és az ilyen fogvatartás alternatíváinak szélesebb körű alkalmazása), továbbá a közösségi szankciók és intézkedések gyakoribb alkalmazásának előmozdítása). **A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a magyar hatóságok erőteljesen folytassák erőfeszítéseiket a büntetés-végrehajtási intézetek zsúfoltságának leküzdésére. Ezzel kapcsolatban kívánatos, hogy figyelembe vegyék különösen az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának a büntetés-végrehajtási intézetek zsúfoltságáról és a büntetés-végrehajtási népesség inflálódásáról szóló R (99) 22. ajánlásában megfogalmazott alapelveket és intézkedéseket⁴.**

⁴ / V. ö. a Miniszteri Bizottság honlapjával: <http://cm.coe.int/ta/rec/1999/99r22.htm>.

2. Bántalmazás/Durva bánásmód

34. A küldöttséghez érkezett néhány állítás a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézet III. számú Egységében a fogvatartottaknak a személyi állomány általi bántalmazására vonatkozóan. Egyes állítások arra vonatkoztak, hogy az örök verik a fogvatartottakat a fegyelmező részlegben (az állítások szerint az állítólagos helytelen magatartás miatti retorzióként), továbbá a verbális gyalázkodást és a tiszteletlen vagy provokatív magatartás más formáit említették; az is egyértelmű volt, hogy a fogvatartottak féltek, vagy vonakodtak nyíltan beszélni a küldöttséggel erről a témáról. Ezen kívül, a személyzet-fogvatartott kapcsolatok inkább formálisnak és távolságtartónak tűntek, azzal, hogy a személyi állomány a fogvatartottakkal való érintkezését a szigorú minimumra szorítja.

A fogvatartottaknak a személyi állomány általi testi bántalmazására vonatkozó állítás nem érkezett a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézet II. számú egységében, és különösebb probléma sem volt tapasztalható a személyi állomány és a fogvatartottak közötti kapcsolatokban. Emellett azonban, a személyi állomány egyes tagjai részéről a fogvatartottakkal szembeni távolságtartás jelei is észlelhetők voltak a II. számú egységben.

A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézet vezetése egyértelműen hozza a III. számú egység őrszemélyzetének a tudomására, hogy a fogvatartottak testi bántalmazása és szóbeli sértegetése, továbbá a fogvatartottakkal szembeni tiszteletlen vagy provokatív magatartás más formája elfogadhatatlan, és súlyos fellépést von maga után. A fogvatartottakkal szemben csak az előírt fegyelmi eljárásokkal összhangban lehet eljárni.

35. A küldöttség azt a tájékoztatást kapta, hogy a III. számú egységbe beosztott személyi állománynak durván a kétharmadának nem volt korábbi fogvatartási környezetben szerzett munkatapasztalata, és képzésben kellene részesíteni a munka ellátására.

36. A fenti 34. bekezdésben írt információ tükrében, a CPT hangsúlyozni kívánja, milyen nagy jelentőséget tulajdonít a büntetés-végrehajtási személyügyi állomány megfelelő kiválasztásának és (mind alap, mind szolgálati) képzésének. Nincs jobb védelem a bántalmazás/durva bánásmód ellen, és nincs jobb eszköz a konstruktív személyzet-fogvatartott kapcsolatok fejlesztésére, mint a megfelelően kiválasztott és képzett személyzet, amely tudja, hogyan viselkedjék megfelelően a fogvatartottakkal való kapcsolataiban. Ebben a tekintetben a fejlett interperszonális kommunikációs készségek az ilyen személyi állomány felépítésének. Gyakran ez a készség teszi a személyzetet alkalmassá olyan helyzetek feloldására, amely egyébként erőszakba fordulhat, és segít a feszültségek enyhítésében és az adott büntetés-végrehajtási intézetben az életminőség javításában, mindenki javára. **A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a magyar hatóságok vizsgálják felül a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézetben, és különösen a III. számú egységben szolgálatot teljesítő személyi állomány képzési szükségleteit, a fenti észrevételekre tekintettel.**

Ezzel kapcsolatban azt mondták a küldöttségnek a látogatást záró beszélgetésen, a büntetés-végrehajtás személyi állománya számára éppen most fogad el új képzési rendszert a magyar büntetés-végrehajtás. **A CPT szeretne több információt kapni erről a kérdéstről.**

3. Fogvatartási feltételek

a. tárgyi feltételek

36. A Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézet II. számú egységéről részletesebb leírás szerepel a CPT 1994. és 1999. évi látogatásairól készített jelentésekben.

A II. számú egység életkora ellenére, a 2003-ban látogatást tett küldöttség úgy találta, hogy az épület jó, dekoratív állapotban van, és kellően tiszta; ezen kívül bizonyos javulást nyugtázott a közös használatú helyiségek tekintetében (v. ö. a 42. bekezdéssel). A szűfolttság azonban még mindig túlzott, és néhány zárkában/hálóteremben a küldöttség igen magas betöltöttségi szintet tapasztalt (például 3 fogvatartott egy 8 m²-es zárkában; 16 egy 36 m²-es hálóteremben).

37. A fogvatartottak elhelyezése a III. számú egységben gyakorlatilag azonos, két nyolcszintes épületben történt, amelyek jól karbantartottak, és ragyogóan tiszták.

Összességében, az egységben a fogvatartás tárgyi feltételei magas színvonalúak a természetes fényhez jutás (a nagy ablakoknak köszönhetően), a mesterséges megvilágítás, a zárkaberendezések, és a zárkán belüli higiéniai felszereltség (illemhely, mosdókagyló – és több zárkában – tusoló) tekintetében. Az épületben jól felszerelt közösségi tusoló-helyiségek is voltak.

A fentiekben leírthoz hasonló feltételek mintaként is szolgálhatnak a magyarországi büntetés-végrehajtási intézetek fejlesztési tervei tekintetében.

Tekintettel azonban arra, hogy az egységben az intézmény hivatalos befogadóképességénél 488-cal több fogvatartottat helyeztek el, az intézmény standard dupla zárkáit (amelyek a higiéniai szárny nélkül hozzávetőleg 15 m² alapterületűek), egyenként 4 fogvatartott lakta; a betöltöttségi szint túlságosan magas. Továbbá, az ablakok kialakítása gátolta a friss levegő áramlását, amely igen fullasztóvá tette a levegőt. Az ajtók tolóablakainak eseti nyitvatartása a nap bizonyos időszakában bizonyos mértékben enyhítette ezt a hiányosságot. Több fogvatartott azonban azt állította, hogy teljes mértékben a szolgálatban lévő személyzettől függ, hogy egyáltalában nyitva tartják-e és milyen hosszú időre, az ajtók tolóablakait.

38. A küldöttség meglátogatott két olyan zárkát, amelyekre plexiüveg ellenzőket szereltek fel, állítólag annak a kísérleti tervnek a részeként, amely a fogvatartottaknak a szomszédos utcában a külvilághoz tartozó emberekkel való kommunikáció megnehezítését célozza. Ezek az eszközök a tapasztaltak szerint még inkább súlyosították a fent ismertetett fullasztó körülményeket, és a meleg és a levegőtlenesség a két zárkában elviselhetetlen szintet ért el. Mint már említésre került (v. ö. a 6. bekezdéssel), az ellenzőket a későbbiekben eltávolították.

39. A nem-dolgozó fogvatartottak a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézetben (azaz az intézet népességének nagy többsége) hetente egy alkalommal jutott a közös használatú tusolóhelyiségekbe. A gyakoribb bejutást, mint azt a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka javasolta, állítólag a személyzet hiánya miatt nem lehetséges.

A fogvatartottak azt állították, hogy most biztosítják a személyes higiéniai termékekkel való rendszeres ellátást; a II. számú egységben a női fogvatartottak azonban azt állítják, hogy fizetniük kell a havi szükségleteikhez szükséges megfelelő egészségügyi cikkekért. **A CPT tisztázó magyarázatot szeretne erről kapni.**

40. A II. számú egységben több fogvatartott, akivel a küldöttség találkozott, azt bizonygatta, hogy nem szokatlan a személyzet részéről, hogy kikapcsolja a hívórendszert; következésképpen, akár 30 perc késés is előfordult, mielőtt a személyzet válaszolt a

fogvatartott figyelemkérésére. Ez potenciálisan veszélyes gyakorlat. **A CPT azt az ajánlást teszi, hogy azt haladéktalanul szüntessék meg.**

41. Ezen kívül, a fenti észrevételek tükrében, a CPT azt az ajánlást teszi, hogy:

- tegyenek további erőfeszítéseket a zárkák/hálótermek betöltöttségi szintjének mérséklésére a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézetben;
- javítsák a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézet III. számú egységében a fogvatartottak elhelyezésére szolgáló helyiségek szellőzését.

A Bizottság arra is felkéri a magyar hatóságokat, hogy találjanak megoldást a fogvatartottak tusolóhelyiséghez jutásának javítása végett.

b. napirend

42. Bizonyos örvendetes javulásokat nyugtázott a CPT küldöttsége a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézet II. számú egységében a közös használatú helyiségek tekintetében; ezek között van új súlyemelő-szoba felszerelése, és a női részlegben kis könyvtár/közösségi szoba, továbbá asztalitenisz számára térség kialakítása. Az egységben kis többfunkciós szoba is volt, amelyet többek között vallásgyakorlás céljára is használtak.

Sajnálatos, hogy az egység alapjának újjáépítése/növelése, amely – a magyar hatóságok által a CPT 1999. évi látogatásáról készített jelentésére adott válasza szerint -, fontos elemét képezi a büntetés-végrehajtási intézetek fejlesztési terveinek, 2004-re halasztódott, az elmondottak szerint pénzügyi okok miatt.

A Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézet vezetése által adott információ szerint, a II. számú egységben csupán 17 előzetes letartóztatásban lévő személy volt érintett a fenntartási munkákban, a takarítási feladatokban, vagy az ételosztásban. További 8-10 fogvatartott töltött heti több órát szőnyegszövő tanfolyamon, és 4 női fogvatartottnak volt alkalmi munkája egy kisebb csomagolóműhelyben. A pihenő/kutúrális tevékenységeket illetően, aerobic tanfolyam indult nők számára, és nyilvánvalóan heti két, külső oktatási intézmény által szervezett előadás volt.

1999-től eltérően, a küldöttség ne hallott panaszt a szabadlevegőn történő testmozgás rendszeres biztosításáról.

43. A III. számú egység összességében jó el van látva közös használatú helyiségekkel. Köztük több közösségi szoba van (amelyet elvben asztaliteniszre, kézművességre, és a nevelőkkel/szociális gondozótisztekkel való beszélgetésekre szántak), kellemesen díszített kápolna, fitness-szoba (amelyben azonban egyes berendezések nem működtek), és tágas tér szabadlevegős testmozgáshoz és sportokhoz. A fogvatartottak könyveket is kölcsönözhetnek az intézet könyvtárszolgálatától.

A fent említett helyiségek által kínált bőséges lehetőség azonban éles ellentétben állt a jelenleg biztosított napirend szűkös voltával, amely – bizonyos tekintetekben – még kevésbé szerencsésnek tűnt, mint a II. számú egységben. Az előzetes letartóztatásban lévő személyeknek azonban hetente 45 perces sportfoglalkozást biztosítottak, és naponta garantálták az egy órás szabadlevegőn való testgyakorlást.

44. A fent írt információból egyértelmű, hogy még sok tennivaló van a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézetben a fogvatartottak kielégítő tevékenységi programokkal való ellátása érdekében. **A CPT bízik abban, hogy az előbbi ajánlásokkal összhangban, a magyar hatóságok:**

- **intenzívebbé teszik a fogvatartottaknak szóló tevékenységi programok fejlesztésére irányuló erőfeszítéseiket. Első lépésként, kívánatos, hogy azon előzetes fogvatartásban lévők számára, akik a nap nagyobb részében általában a zárkájukban vannak bezárva, engedélyezzenek zárkájukon kívüli társas időszakokat (természetesen, azon biztonsági kockázatok értékelésétől függően, amelyet az egyes konkrét fogvatartottak jelenthetnek, továbbá a nyomozás érdekeinek fenntartásával);**
- **javítsák a meglévő közösségi helyiségek (pl. fitness-szobák) kihasználtságát;**
- **tovább – teljesen – használják ki az intézetben rendelkezésre álló térségeket (pl. a II. számú egység fogvatartotti körleteinek széles folyosóit; a III. számú egységben a liftek mellett lévő tágas pihenőket, a megfelelő biztonsági átalakítások után);**
- **biztosítsanak kiemelt prioritást a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézet II. számú egysége alapja tervezett újjáépítésének/növelésének.**

A tevékenységi programok bővítéséhez a (z ór és szakember) személyi állomány növelésére és/vagy átcsoportosítására lehet szükség a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézetben.

4. Egészségügyi ellátás

45. Az egészségügyi ellátás személyzeti ellátottság-át illetően, a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézetben 6 orvos, két fogorvos, 2 fogászati asszisztens és 24 ápolónő volt, akik valamennyien teljes munkaidőben dolgoztak. Az ápolónői szolgálat 24 órás lefedettségben működött. Továbbá, 1999. után, a betöltetlen pszichológusi állásokat betöltötték, és a 2003. évi látogatáskor az intézmény két teljes munkaidejű és két részmunkaidős pszichológust alkalmazott. A külső kezelő szakemberhez és a büntetés-végrehajtási kórházba jutás elvben nem okozott problémát.

A küldöttség azt a tájékoztatást kapta, hogy minden egészségügyi álláshely be van töltve. Az intézmény vezetése azonban úgy vélte, hogy a jelenlegi egészségügyi személyi állomány nem elegendő a fogvatartottak igényeinek megfelelő kielégítéséhez. Ebben a tekintetben a CPT küldöttsége számos panaszt kapott a fogvatartottaktól az orvosokhoz és az ápolónőkhöz, és különösen a fogorvosokhoz jutás késedelmes volta miatt.

Következésképpen, a CPT úgy véli, hogy el kell végezni az egészségügyi ellátás felülvizsgálatát az intézetben.

46. Az egészségügyi ellátás-nak a küldöttség által látott helyiségei és berendezései különösebb magyarázatot nem igényelnek.

Továbbá, az intézményben a befogadáskori orvosi szűrés vonatkozásában alkalmazott eljárást a küldöttség összességében a CPT-nek az e területen kialakított standardjaival összhangban lévőnek találta. Különösen, a küldöttség nem talált olyan bizonyítékot, amely azt mutatná, hogy a szűrés késne, vagy nem lenne eléggé gondos.

A látott orvosi nyilvántartások jó színvonalúak voltak. Amennyire a küldöttség erről megbizonyosodhatott, ezeknek a nyilvántartásoknak a titkosságát (közte a külső egészségügyi szolgálatokhoz/más intézményekbe történő átszállítás során) megtartották.

47. A CPT küldöttsége azt a tájékoztatást kapta, hogy a 2003. januárjában bevezetett új gyakorlatnak megfelelően, a HIV szűrés-t most már önkéntes alapon végzik a magyar büntetés-végrehajtási intézetekben (ezen kívül a szűrés anonim a közösség köreiből is)⁵. Továbbá, a HIV-ről szóló, sok nyelvű írásos tájékoztatást tettek elérhetővé az újonnan érkezett fogvatartottak számára, és nyilvánvalóan megerősítették a személyi állomány képzését a HIV kérdéseiről.

A látogatás során kapott tájékoztatásból a CPT küldöttsége nem tud pontos képet alkotni arról, hogy milyen eljárást alkalmaznak a diagnosztizált HIV pozitív fogvatartottakkal szemben. Mintha úgy tünne azonban, hogy az 1999. évi jelentésben (v. ö. a CPT/Inf (2001) 2, 121. bekezdés) már bírált elkülönítési politikát 2003-ban még mindig alkalmaznak. **A CPT szeretne pontosabb tájékoztatást kapni erről a kérdéssel (pl. valamennyi HIV pozitív fogvatartottat a Tököli Börtönkórházba szállítottak-e, attól függetlenül, hogy kialakult-e bennük az AIDS?).**

48. A CPT érdeklődéssel tanulmányozta a büntetés-végrehajtási intézetek egészségügyi ellátásának orvosi standardjairól és a büntetés-végrehajtás és az állami egészségügyi szolgálat közötti együttműködésről folyó munkát. **A küldöttség több tájékoztatást szeretne kapni erről a kérdéssel.**

5. Egyéb

49. A külvilággal való kapcsolattartás-t illetően, a küldöttség örömmel nyugtázta, hogy az előzetes letartóztatásban lévőknek már heti 5 perces telefonhívást engedtek meg családtagjaik számára, és a telefonbeszélgetések felügyeletét már nem rendszeres jelleggel folytatták. Ez azonban csak szerény javulást jelent a korábbi látogatások során tapasztalt helyzethez képest.

Továbbá, a küldöttség több panaszt hallott az előzetes letartóztatásban lévőkől a védőikhez telefonon történő jutást illetően. Különösen, az érintett fogvatartottak azt állították, hogy a heti egy alkalommal történő, 5 perces telefonbeszélgetés nem elégséges védelmük megfelelő előkészítésére; ezen kívül, abban az esetben, ha adott napon az ügyvédi irodát sikerült elérniük, de magát az ügyvédet nem, elmondásuk szerint már nem kezdeményezhettek újabb telefonhívást azon a héten.

A CPT azt az ajánlást teszi, hogy a fenti megjegyzések tükrében tegyenek lépéseket a fogvatartottak telefonhoz jutásának javítása érdekében.

50. 1994-hez és 1999-hez képest változatlanul, a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézetben a látogatási engedély még mindig havi egy óra volt. Ez nem elégséges ahhoz, hogy az előzetes letartóztatásban lévők jó kapcsolatokat tartsanak fenn családjukkal és barátaikkal. Kedvező fejlemény, hogy a II. számú egységben a látogatószobát a küldöttség tisztának találta (nem úgy, mint 1999-ben), és a nyílt látogatási megoldás jól működőnek hatott, amit a fogvatartottak nagyra értékelnek. A látogatóhelyiségek berendezése azonban a II. számú

---

⁵ /A fogvatartottak egészségügyi ellátásáról szóló 5/1998. (III.6.) igazságügy-miniszteri rendelet módosításáról szóló 25/2003. (VII. 1.) igazságügy-miniszteri rendelet 2003. július 1-jei hatálybalépésével az eljárás jogszabályi formát is öltött.

egységben csak zárt körülmények mellett tették lehetővé a látogatásokat (pl. a fogvatartottakat és látogatóikat üveg válaszfal különítette el) és a fogvatartottak – kivétel nélkül – panaszkodtak erre a helyzetre. Ezen kívül, a meglévő létesítmények szellőzése kellemetlenül elégtelen volt, amit a vezetés is elismert.

A fentiekre tekintettel, a **CPT-nek meg kell ismételnie azon régi keletű ajánlását, hogy a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézetben lévő fogvatartottak számára a látogatási engedélyt lényegesen növelni kell (v. ö. a 26. bekezdéssel).** Továbbá, a **III. számú egységre vonatkozóan, a Bizottság azt az ajánlást teszi, hogy a meglévő látogatóhelyiségek egy részét alakítsák át nyílt látogatási területté, és javítsák a szellőzést.**

51. A küldöttségnek azt mondták, hogy már nem ellenőrzik rendszeresen a fogvatartottak levelezését, hacsak azt az ügyész vagy a bíróság adott esetben kifejezetten el nem rendeli. E pozitív fejlemény ellenére, sok fogvatartott arra panaszkodott, hogy az ellenőrzés alá vetett (mind bejövő, mind pedig kimenő) leveleket gyakran jelentős késéssel kapták meg/továbbították. **A CPT magyarázatot szeretne kapni a magyar hatóságoktól ebben az ügyben.**

52. Sok külföldi származású (főként nő) fogvatartott azt állította, hogy a külföldön élő családtagjaikkal levelek és telefon révén történő kapcsolattartás gyakorlatilag nem lehetséges, mert nincs pénzük arra, hogy írószereket, bélyegeket és telefonkártyákat vásároljanak. **A CPT felkéri a magyar hatóságokat a mostani megoldás felülvizsgálatára a külföldi származású fogvatartottak levelezésére és telefonhasználatára vonatkozóan.**

53. A biztonsági megoldások-at illetően, a III. számú egységben, a küldöttség megfigyelte, hogy a 4. biztonsági fokozatba sorolt fogvatartottak a teljesen körülzárt udvaron a szabadtéri testgyakorlás alatt kézbilincset viseltek, a derékszíjukra erősített bilincsekkel együtt. Továbbá, a kézbilincset nyilvánvalóan továbbra is rendszeresen alkalmazzák az ilyen fogvatartottakon a látogatások idején (még akkor is, ha a látogatások ellenőrzött feltételek mellett történnek). A CPT már az 1999. évi látogatásról készült jelentésében (v. ö. CPT/Inf (2001) 2 1000. bekezdés) is erősen kifogásolta a 4. biztonsági fokozatba sorolt fogvatartottak rutinszerű megbilincselését. A bírálatra adott válaszukban a magyar hatóságok általában véve egyetértettek azzal, hogy a kényszereszközöknek a 4. biztonsági fokozatba sorolt fogvatartottakon történő rendszeres alkalmazása a zárkán kívül „felülvizsgálatot igényel” (v. ö. a CPT/Inf 2001) 3 25. oldal). A küldöttség ténymegállapításainak tükrében, a CPT –nek továbbra is kétségei vannak afelől, hogy valóban megtörtént-e a kérdés hathatós felülvizsgálata. **A CPT felhívja a magyar hatóságokat, hogy további késedelem nélkül végezzék el a felülvizsgálatot.**

Ezen kívül, a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézet igazgatója arról tájékoztatta a küldöttséget, hogy a fogvatartottakat általában átkutatják, amikor zárkáikat elhagyják, vagy oda visszatérnek. Továbbá, szájkosárral ellátott kutyák voltak azon a területen kívül, ahol a fogvatartottak szabadtéri testmozgást végeztek. A CPT véleménye szerint ez a gyakorlat nem megfelelő és aránytalan válasznak tűnik a jogos biztonsági igényekre. Következésképpen, a **CPT felkéri a hatóságokat arra, hogy vizsgálják felül ezt a gyakorlatot.**

54. A CPT küldöttsége megállapította, hogy női őrszemélyzet-et csak női fogvatartotti körletbe osztottak be (például a II. számú egységben). A Budapesti Budapesti Büntetés-

végrehajtási Intézet igazgatója szerint nem tervezik vegyes nemi (férfi-női) összetételű személyzetnek a férfi fogvatartási körletekben történő beosztását a jelenlegi átkutatási gyakorlatok miatt (v. ö. az 53. bekezdéssel).

Teljesen magától értetődik, hogy a szabadságuktól megfosztott személyeket csak ugyanolyan nemű személyzet kutathatja át; ennek az alapelvnek a helyeslése azonban rendes körülmények között nem zárja ki a férfi-női összetételű személyzet alkalmazását, mint ez a CPT által meglátogatott sok országban is bizonyítást nyert. Általánosabban fogalmazva, a CPT tapasztalata szerint, a férfi büntetés-végrehajtási intézetekben/szárnyakban női személyzet alkalmazása olyan pozitív lépés, amely javíthatja az általános légkört és a személyzet-fogvatartott interakció szintjét a fogvatartottak körleteiben. Következésképpen, **a CPT felkéri a magyar hatóságokat, fontolják meg vegyes nemi összetételű személyzet alkalmazásának lehetőségét a férfi fogvatartási körletekben.**

55. A Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézet (más magyarországi büntetés-végrehajtási intézetekhez hasonlóan) számos nevelőt/szociális gondozó tisztet alkalmaz. Az a nehéz feladatuk, hogy ötvözzék a kifejezett *jóléti feladatok*-at (pl. a fogvatartottak segítése családi látogatások megszervezésében, levelek továbbításában, vagy panaszok benyújtásában; tevékenységek szervezése), és az *ellenőrző feladatok*-at (pl. előnyök adása, például tornaterembe jutás, a fogvatartottak munkahelyekre juttatása, a levelek ellenőrzése, a telefonhívások figyelése, vagy bizonyos vizsgálati feladatok elvégzése fegyelmi eljárásokkal kapcsolatban).

Említésre méltó ezzel kapcsolatban, hogy a küldöttség által megkérdezett több fogvatartott csekély reményt fejezett ki arra, hogy az érintett tisztek valóban a fogvatartottak legjobb érdekében járnának el. A CPT ehhez szeretné hozzátenni, hogy a feladatoknak a fent írt ötvözése alkalmas érdekellentétek kiváltására, amelyeket az érintett tisztek nehezen megoldhatónak ítélnének, és nem teszi számukra lehetővé elegendő figyelmet fordítani a fogvatartottak tevékenységi programjaira. **A CPT felkéri a magyar hatóságokat arra, hogy a fenti észrevételeket szem előtt tartva vizsgálják felül a nevelők/szociális gondozó tisztek szerepét.**

56. A fegyelmet illetően, a CPT küldöttségét arról tájékoztatták, hogy a fogvatartott saját személye elleni sérelem okozása már nem büntetendő; **a CPT szeretné, ha erről megerősítést kapna.**

Ugyanúgy, mint 19994-ben (v. ö. CPT/Inf (96) 5, 134. bekezdésével) a 2003-ban látogatást tett küldöttség is megfigyelte, hogy a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézetben fegyelmi okok miatt elkülönített fogvatartottak nem jutottak a vallási tárgyúakon kívüli olvasnivalóhoz. **A CPT ismételen felkéri a magyar hatóságokat arra, hogy bővítsék a fegyelmi elkülönítésben lévő fogvatartottak számára rendelkezésre álló olvasnivaló választékát.**

I. SZÁMÚ FÜGGELÉK

A CPT AJÁNLÁSAINAK, MEGJEGYZÉSEINEK ÉS INFORMÁCIÓKÉRÉSEINEK JEGYZÉKE

A. A Belügyminisztérium felügyelete alatt lévő létesítmények

Előzetes észrevételek

ajánlások

- konkrét lépések mielőbbi megtétele annak biztosítására, hogy a IX. törvény 135. §-nak (2) bekezdésében írt azon lehetőséggel, hogy az előzetes letartóztatásban lévőket bizonyos időtartamra (vagyis mindösszesen legfeljebb 60 napra) rendőrségi fogdában helyezték el, csak kivételes esetekben éljenek (ami egyébként a törvényhozás egyértelműen szándéka) (7. bekezdés).

megjegyzések

- a CPT bízik abban, hogy a magyar hatóságok hamarosan konkrét lépéseket tesznek annak biztosítására, hogy az új Büntetőeljárás Törvény (vagyis a XIV. törvény) 135. §-ának hatálybalépése nem halasztódjék tovább (7. bekezdés);

- kívánatos, hogy középtávú célkitűzés legyen annak biztosítása, hogy rendőrségi a fogdában az előzetes fogvatartásban lévők számára biztosított fogvatartási feltételek egyenlő/azonos színvonalúak legyenek az általános előzetes házakban lévő fogvatartási feltételekkel (8. bekezdés).

Bántalmazás/durva bánásmód

megjegyzések

- a szabadságától megfosztott személynek a látogatásról készített jelentés 9. bekezdésében írt módon a nyilvánosság számára láthatóvá tétele egyértelműen megalázó, és következképpen ténylegesen megalázónak tekinthető (9. bekezdés);

- CPT véleménye szerint a fogvatartott számára annak kilátásba helyezése, hogy a rendőrségi fogdából Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézetba szállítják át, információszerzéshez ösztönzőként történő felhasználás céljából, elfogadhatatlan (10. bekezdés);

- a CPT úgy véli, hogy nem kívánatos, hogy az őrszemélyzet a rendőrségi fogdában megszokásból a fogvatartó körletekben gumibotot és/vagy könnygáz-flakont viseljen; ha szükségesnek véli, hogy gumibotot vagy gázflakonokkal legyen felszerelve különleges, és egyértelműen meghatározott körülmények között, az adott eszközöket a láthatás elől kívánatos elrejtteni (11. bekezdés).

Fogvatartási feltételek

ajánlások

- sürgős intézkedések foganatosítása a budapesti II. és IV. kerületi Rendőr-kapitányságokon a természetes fényhez és szellőzéshez jutás javítása érdekében. Első lépésként kívánatos a órállományt a zárkaajtók tolóajtójának nyitva tartására utasítani a meleg időjárás időtartamában. Az ablakrácszatot illetően, azt kívánatos tisztán tartani, és, ha szükséges, kevésbé sűrű eszközökre kicserélni (17. bekezdés);

- a II. kerületi Rendőr-kapitányságon kívánatos az előzetes fogvatartásban lévők alvóhelyeinek javítása, és lépések megtétele a higiéniai helyiségek tisztán tartására (17. bekezdés);

- a felkeresett három létesítményben az őrszemélyzet nappal vagy éjszaka mindenkor tegye lehetővé a WC-re jutást, kivéve, ha – rendkívüli esetekben - elsőrendű fontosságú biztonsági megfontolások mást tesznek szükségessé (17. bekezdés);

- a fogvatartottak napirendjére vonatkozóan:
  - o a rendőrségi fogdákból elhelyezett minden fogvatartott számára minden nap legalább egy óra szabadtéri testmozgást kell biztosítani;
  - o bizonyos tevékenységformákat biztosítsanak a rendőrségi fogdákból elhelyezett előzetes letartóztatásban lévő személyek számára (19. bekezdés).

megjegyzések

- a 8 m²-nél kisebb alapterületű zárkákat (amint ez a Rendőrség Központi Fogdájának sok zárkájában a helyzet) nem kívánatos egynél több előzetes fogvatartásban lévő személy elhelyezésére használni (az olyan rendkívüli esetek kivételével, amikor a fogva tartott szempontjából nem kívánatos egyedül hagyni), a 11 m² alapterületű zárkát pedig (mint a IV. kerületi Rendőr-kapitányságon volt látható) kettőnél több személy elhelyezésére (15. bekezdés);
- a CPT bízik abban, hogy a magyar hatóságok intézkedni fognak a fogvatartási feltételek további javítása iránt a Rendőrség Központi Fogdájában, a 13. és a 15. bekezdésekben írt észrevételek tükrében (17. bekezdés);
- a CPT felkéri a magyar hatóságokat, hogy keressenek módokat a fogva tartottak érintkezési lehetőségeinek javítására – lehetőleg a zárkáikon kívül, vagy ha az nem megvalósítható, a zárkákon belül (természetesen, annak a biztonsági kockázatnak az értékelése, amelyet az egyes fogvatartottak jelenthetnek, és a nyomozás érdekeinek mérlegelése fenntartásával) (19. bekezdés);
- kívánatos kellően tekintettel lenni a magyarul nem beszélő fogvatartottaknak olyan fogvatartott-társakkal közös zárkába helyezésére, akikkel kommunikálni tudnak (19. bekezdés);
- Ideális esetben, azokat a zárkákat, amelyeket továbbra is előzetes letartóztatásban lévő személyek elhelyezésére fognak használni, kívánatos, hogy konnektorokkal lássanak el annak lehetővé tétele érdekében, hogy a fogvatartottak megfelelő feltételek mellett TV készüléket működtessenek. Ha szükséges, a megfelelő szabályokat és előírásokat kívánatos módosítani (19. bekezdés).

Egészségügyi ellátás

ajánlások

- a magyar hatóságok vizsgálják felül a rendőrségi fogdáknak elhelyezett előzetes letartóztatottak orvosi szűrését (21. bekezdés);
- a rendőrségi fogdában elhelyezett minden egyes előzetes fogvatartásban lévő személyről személyes orvosi kartoték összeállítása (amely mind diagnosztikai tájékoztatást, mind pedig a személy állapotának folyamatos, továbbá minden rajta elvégzett speciális vizsgálatnak a bejegyzését tartalmazza). Elvben kívánatos, hogy az orvosi kartoték mindenkor kísérelje a fogvatartottakat, amikor másik fogvatartási intézménybe, vagy külső gyógyintézetbe szállítják át (22. bekezdés);
- lépések tétele annak biztosítására, hogy a rendőrségi fogdáknak elhelyezett minden fogvatartott orvosi adatait a szigorú titoktartási kötelezettség megtartásával kezeljék (24. bekezdés);

megjegyzések

- a CPT bízik abban, hogy a rendőrorvosok maradéktalanul teljesíteni fogják azt a követelményt, hogy közvetlenül értesítsék az illetékes ügyészt (vagyis, az ügynek a rendőrségi létesítmény parancsnokának történő referálása nélkül), ha bármilyen olyan sérülést tapasztalnak az újonnan érkezett fogvatartotton, amely bántalmazásra irányuló állításokkal kapcsolatos (21. bekezdés);
- a CPT bízik abban, hogy a hatóságok meg fogják tenni a megfelelő intézkedéseket a korábbi látogatásokról készült jelentésekben a rendőrtiszteknek az orvosi vizsgálatok alatti jelenlétének elkerülésére tett ajánlás maradéktalan teljesítése érdekében (23. bekezdés);
- a CPT felkéri a magyar hatóságokat arra, hogy vizsgálják felül arra vonatkozó állásfoglalásukat, hogy a fogvatartottaknak egészségügyi képesítés nélküli személyi állomány adja be a gyógyszereket. Ideális esetben a (házon belüli orvosi ellátás nélküli) rendőrségi fogdáknak kívánatos, hogy az előzetes fogvatartásban lévő személyeket naponta ápoló(nő) látogassa (25. bekezdés);

Információkérés

- a magyar hatóságok magyarázata a jelentés 20. bekezdésében felvetett kérdésekről (20. bekezdés);
- annak megerősítése, hogy a rendőrorvosoktól jelenleg megkövetelik, hogy közvetlenül az illetékes ügyésznek jelentsenek az újonnan érkezett fogvatartotton észlelt minden olyan sérülést, amely bántalmazásra vonatkozó állításokkal van kapcsolatban, továbbá megfelelő rendelkezéseknek/utasításoknak a másolata (21. bekezdés);
- annak megerősítése, hogy a mostani szabályozás nem tartalmaz semmiféle akadályt a CPT látogatási jelentésének 23. bekezdésében tett ajánlásának teljesítése előtt (23. bekezdés).

Egyéb

ajánlások

- komoly erőfeszítések megvalósítása a rendőrségi fogdáknak elhelyezett előzetes fogvatartottak számára a külvilággal való kapcsolataik tekintetében biztosított lehetőségek javítására; ezzel összefüggésben a hatóságoknak különösen érzékenyeknek kívánatos lenniük a külföldi állampolgárok külföldön élő hozzátartozóival való kapcsolattartásban tapasztalt nehézségeire (26. bekezdés);

- a magyar hatóságok hozzák a személyi állomány mind vezető, mind pedig beosztott tagjai tudomására azt a felhívást, hogy a fogvatartottaktól előnyök elfogadása vagy kérése elfogadhatatlan, és súlyos szankciókat von maga után; ezt a felhívást a kívánatos időközönként, megfelelő formában kívánatos megismételni (28. bekezdés).

megjegyzések

- kívánatos, hogy célkitűzés legyen az előzetes letartóztatásban lévők számára minden héten legalább 30 perc időtartamú látogatás biztosítása (26. bekezdés);
- megfontolandó a mostani általános jellegű eljárásnak az egyes konkrét esetek szerinti eljárással való felváltása. A jelenleg a nyomozók által ellátott –még mindig szükségesnek tartott - bizonyos ellenőrzési feladatokat – esetleg mégis átvehetné a nyomozókon kívüli személyi állomány (például az őrszemélyzet, aki napi kapcsolatban van az érintett fogvatartottakkal) (26. bekezdés);
- a CPT felkéri a magyar hatóságokat, vizsgálják felül a fogvatartás nyilvántartási módját a Budapesti II. és IV. kerületi Rendőrkapitányságokon (30. bekezdés);
- fogvatartottaknak rendőrségi fogdába történő visszaszállítását, bármilyen céllal, csak akkor lenne kívánatos kérni és engedélyezni, amikor az szigorúan elkerülhetetlen. Teljesen magától értetődik, hogy azon kivételes körülmények mellett, amikor az előzetes letartóztatásban lévő személyt visszaszállítják a rendőrségi fogdába, részesülhessen a korábbi látogatási jelentésekben már írt jogokban (különösen a védőhöz és az orvoshoz jutáshoz való jogban). A rendőrségi fogdából büntetés-végrehajtási intézetbe/előzetes házba visszatérő előzetes letartóztatásban lévőket kívánatos, hogy mindig orvos vizsgálja meg. Végezetül, az a tény, hogy a fogvatartottat rendőrségi fogdába szállították vissza, kellően nyilván kell tartani, mind az érintett büntetés-végrehajtási intézetben, mind pedig a megfelelő rendőrségi fogdában (31. bekezdés).

információkérések

- a látogatási jelentés 27. bekezdésében felvetett kérdés tisztázása (27. bekezdés).

B. Az Igazságügyi Minisztérium felügyelete alatt álló intézmények

Előzetes észrevételek

ajánlások

- a magyar hatóságok erőteljesen folytassák erőfeszítéseiket a büntetés-végrehajtási intézetek zsúfoltságának leküzdésére. Ezzel kapcsolatban kívánatos, hogy figyelembe vegyék különösen az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának a büntetés-végrehajtási intézetek zsúfoltságáról és a büntetés-végrehajtási népesség inflálódásáról szóló R (99) 22. ajánlásában megfogalmazott alapelveket és intézkedéseket (33. bekezdés).

Bántalmazás/durva bánásmód

ajánlások

- a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézet vezetése egyértelműen hozza a III. számú egység őrszemélyzetének a tudomására, hogy a fogvatartottak testi bántalmazása és szóbeli sértegetése, továbbá a fogvatartottakkal szembeni tiszteletlen vagy provokatív magatartás más formája elfogadhatatlan, és súlyos fellépést von maga után. A fogvatartottakkal szemben csak az előírt fegyelmi eljárásokkal összhangban lehet eljárni (34. bekezdés);
- a magyar hatóságok vizsgálják felül a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézetben, különösen a III. számú egységben szolgálatot teljesítő személyi állomány képzési szükségleteit (35. bekezdés);

információkérések

- több tájékoztatás a büntetés-végrehajtási személyi állomány új képzési rendszeréről (35. bekezdés).

Fogvatartási feltételek

ajánlások

- a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézet II. számú egységének személyi állománya által állítólag folytatott azon gyakorlat haladéktalan megszüntetése, amely szerint kikapcsolnák a hívórendszert (40. bekezdés);
- további erőfeszítések foganatosítása a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézet zárkái/hálótermei betöltöttségi mutatóinak csökkentése végett (41. bekezdés);
- javítandó a Budapesti Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézet III. számú egységében a fogvatartottak elhelyezésére szolgáló helyiségek szellőzése (41. bekezdés).

megjegyzések

- a CPT felkéri a magyar hatóságokat arra, hogy találjanak módot a fogvatartottak tusolóhelyiséghez való jutásának javítására (41. bekezdés);
- a CPT bízik abban, korábbi ajánlásaira tekintettel, hogy a magyar hatóságok:

- intenzívebbé teszik a fogvatartottaknak szóló tevékenységi programok fejlesztésére irányuló erőfeszítéseiket. Első lépésként, kívánatos, hogy azon előzetes fogvatartásban lévők számára, akik a nap nagyobb részében általában a zárkájukban vannak bezárva, engedélyezzenek zárkájukon kívüli társas időszakokat (természetesen, azon biztonsági kockázatok értékelésétől függően, amelyet az egyes konkrét fogvatartottak jelenthetnek, továbbá a nyomosítás érdekeinek fenntartásával);
- javítják a meglévő közösségi helyiségek (pl. fitness-szobák) kihasználtságát;
- a mostaninál jobban, a legteljesebb mértékben kihasználják a létesítményben rendelkezésre álló térségeket (például a II. számú egységben a fogvatartottak körleteiben lévő széles folyosókat; a III. számú egységben a liftek mellett lévő tágas pihenőket, a megfelelő biztonsági átalakítások után);
- kiemelt prioritást biztosítanak a Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézet II. számú egysége alapja tervezett újjáépítésének/növelésének.
- A tevékenységi programok bővítéséhez a (z őr és szakember) személyi állomány növelésére és/vagy átcsoportosítására lehet szükség a Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézetben (44. bekezdés).

Információkérések

- a 39. bekezdésben felvetett kérdés tisztázása (39. bekezdés).

Egészségügyi ellátás

megjegyzések

- a CPT úgy véli, hogy szükséges a Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézetben biztosított egészségügyi ellátás felülvizsgálatának elvégzése (45. bekezdés).

információkérések

- pontosabb tájékoztatás a diagnosztizált HIV pozitív fogvatartottak esetében alkalmazott eljárásokról (pl. valamennyi HIV pozitív fogvatartottat a Tököli Börtönkórházba szállítottak-e, attól függetlenül, hogy kialakult-e bennük az AIDS?) (47. bekezdés);
- több tájékoztatás a büntetés-végrehajtási intézetek egészségügyi ellátásának orvosi standardjairól és a büntetés-végrehajtás és az állami egészségügyi szolgálat közötti együttműködésről folyó munkáról (48. bekezdés).

Egyéb

ajánlások

- további lépések megtétele a fogvatartottak telefonhoz jutásának további javítására (49. bekezdés);
- a Budapesti Büntetés-végrehajtási Intézetben a fogvatartottak látogatási engedélyének jelentős növelése (50. bekezdés);

- a meglévő látogatóhelyiségek egy részének nyílt látogatási területté történő átalakítása, és a szellőzés javítása (50. bekezdés);

- a magyar hatóságok további késedelem nélkül vizsgálják felül kényszereszközöknek a 4. biztonsági fokozatba soron fogvatartottakon zárkán kívül történő alkalmazását (53. bekezdés).

megjegyzések

- A CPT felkéri a magyar hatóságokat a mostani megoldás felülvizsgálatára a külföldi származású fogvatartottak levelezésére és telefonhasználatára vonatkozóan (52. bekezdés);
- a CPT felkéri a magyar hatóságokat, fontolják meg vegyes nemi összetételű személyzet alkalmazásának lehetőségét a férfi fogvatartási körletekben (54. bekezdés);
- a CPT felkéri a magyar hatóságokat, hogy vizsgálják felül a nevelők/szociális gondozó tisztek szerepét (55. bekezdés);
- CPT ismételten felkéri a magyar hatóságokat arra, hogy bővítsék a fegyelmi elkülönítésben lévő fogvatartottak számára rendelkezésre álló olvasnivaló választékát (56. bekezdés).

információkérések

- a magyar hatóságoktól magyarázat azokra a fogvatartotti panaszokra, amelyek szerint az ellenőrzött leveleket gyakran jelentős késéssel kapják meg/továbbítják (51. bekezdés);
- annak megerősítése, hogy a fogvatartott által saját személyében sérelem okozása már nem büntetendő (56. bekezdés).

II. SZÁMÚ FÜGGELÉK

AZOKNAK A NEMZETI HATÓSÁGOKNAK ÉS SZERVEZETEKNEK A JEGYZÉKE, AMELYEKSEL A CPT KÜLDÖTTSEGE MEGBESZÉLÉSEKET FOLYTATOTT

A. Nemzeti hatóságok

Belügyminisztérium

PÁL Tibor úr
HATAL József úr

Államtitkár
az országos rendőrkapitány

DÉZSI Mihály úr

titkárságvezető

RÓZSA Éva úrnő

főtanácsadó

HORVÁTH József úr

SZERENCSE László úr

CSATAI Tamás úr

FÜLÖP Zoltán úr

NYÚL János úr

MENDEGE Györgyi úrnő

BUZÁSI Péter úr

Igazságügyi Minisztérium

SOMOGYVÁRI István úr
TARI Ferenc úr
GÖNCZÖL Katalin úrnő
BÖKÖNYI István úr

közigazgatási államtitkár
helyettes államtitkár
miniszteri biztos
a büntetés-végrehajtás országos
parancsnoka

HUSZÁR László úr
HATVANI Erzsébet úrnő
CSERE László úr
PÁZSIT Veronika úrnő
TÓTH Dóra úrnő
KISS Katalin úrnő

tanácsadó

Külügyminisztérium

PECZE Zoltán úr

az Emberi Jogok és Kisebbségi Jogok
főosztályának vezetője

Legfőbb Ügyészség

POLT Péter úr
KOVÁCS Tamás úr
VÓKÓ György úr

legfőbb ügyész
legfőbb ügyész helyettes
osztályvezető, a Kormány-nak
a CPT-vel való összekötője

HORVÁTH Éva úrnő
LÉVAI Ilona úrnő

ügyész, helyettes összekötő
a Nemzetközi és Európai Ügyek
főosztályvezetője

JORDÁN Miklós úr
PACSEK József úr
SZÚCS András úr

ügyész
ügyész
ügyész

Országgyűlési biztos Hivatala

TAKÁCS Albert úr